

УДК 373.1.015.3

Чопик Р.В.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, м. Дрогобич

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ШКОЛЯРІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Анотація. У статті представлено результати дослідження педагогічної проблеми застосування міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні школярів. На основі анкетного опитування вчителів фізичної культури виявлено основні проблеми реалізації міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні школярів на сучасному етапі. Теоретично обґрунтовано необхідність розробки ефективних методик використання міжпредметних зв'язків у процесі комплексного вирішення завдань фізичного виховання учнів.

Ключові слова: фізичне виховання, міжпредметні зв'язки, навчання, знання, уміння, навички, інтерес.

Аннотация. Чопык Р. В. Проблемы применения межпредметных связей в физическом воспитании школьников на современном этапе. В статье представлены результаты исследования педагогической проблемы применения межпредметных связей в физическом воспитании школьников. На основании анкетного опроса учителей физической культуры выявлены основные проблемы реализации межпредметных связей в физическом воспитании школьников на современном этапе. Теоретически обоснована необходимость разработки эффективных методик использования межпредметных связей в процессе комплексного решения задач физического воспитания учащихся.

Ключевые слова: физическое воспитание, межпредметные связи, обучения, знания, умения, привычки, интерес.

Annotation. Chopyk R.V. Problems of interdisciplinary relations applying in physical education of pupils nowadays.

The article deals with the research results of modern problems of interdisciplinary relations application in physical education of pupils.

The goal is to study the degree of implementation and features of interdisciplinary relations in the process of skills training, learning and teaching the technique by means of physical exercises of pupils nowadays.

To solve this problem we have used methods of analysis and synthesis of scientific and technical literature and questionnaires.

The theoretical research shows the interdisciplinary character of physical education knowledge. The content of physical education determines the necessity of interdisciplinary relationships in physical education of pupils.

To perform the research tasks a questionnaire of 289 physical training teachers of secondary schools from Kherson, Sumy, Lviv and Lviv region has been carried out. The results of the questionnaire show that many of physical training teachers misunderstand the content of the category "interdisciplinary relations". Only 51 % physical training teachers use interdisciplinary relations in the process of skills teaching and only 39% use it in the process of exercise technique training. It has been found out that interdisciplinary relations in physical education of pupils is most often used with the following school subjects: biology, health education, history, physics. To implement interdisciplinary relations only half of questioned teachers considers their knowledge level to be sufficient. The article reveals the need for scientifically based methods of implementation of interdisciplinary relations in physical education of pupils. We have also found out that there is no scientific research on the future physical training teachers training problem of these techniques implementation.

Key words: physical education, interdisciplinary relations, teaching, knowledge, abilities, skills and interest.

Постановка проблеми. Однією із ключових компетентностей, які покликана сформувати нова українська школа є екологічна грамотність і здорове життя [2]. Здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя може бути забезпечена стійким інтересом, звичкою та потребою у заняттях фізичними вправами підрастаючого покоління. Важливою передумовою формування в учнівської молоді стійкого інтересу, звички та потреби у заняттях фізичними вправами є системні знання у галузі фізичної культури [5]. Окреслена проблема вимагає посилення ролі теоретичних знань у процесі фізичного виховання школярів і обумовлює потребу в розробці сучасних ефективних методик їх формування.

Інтеграційні процеси в науковій та освітянській сфері суттєво перетворюють зміст шкільної освіти і відображаються у міжпредметних зв'язках та міжпредметній інтеграції. Ступінь використання наявних у змісті навчальних дисциплін діалектичних взаємозв'язків, які об'єктивно діють і пізнаються сучасними науками, впливає на якість засвоєння знань з фізичної культури, формування рухових умінь і навичок та визначає актуальність проблеми реалізації міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні школярів [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема міжпредметних зв'язків є предметом наукового пошуку в педагогіці упродовж тривалого часу. У сучасних умовах зростає актуальність міжпредметних зв'язків, оскільки їх застосування обумовлено процесами інтеграції наукових знань і спричиняє оптимізацію процесу навчання, краще засвоєння навчального матеріалу.

Науковцями вивчено і проаналізовано основні особливості застосування міжпредметних зв'язків у процесі вивчення шкільних предметів різного спрямування. Не залишилися поза увагою фахівців окремі аспекти проблеми реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання: вивчено вплив міжпредметних зв'язків на стан здоров'я молодших школярів внаслідок підвищення рухової активності при вивченні загальноосвітніх дисциплін [4]; обґрунтовано зміст та

особливості підготовки майбутніх вчителів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання молодших школярів у дослідженні [3]; досліджено педагогічні умови ефективного використання міжпредметних зв'язків у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури [1].

Незважаючи на наявність наукових досліджень проблеми застосування міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні, окремі складові зазначеної проблеми залишаються невирішеними. Зокрема, більш глибокого вивчення потребує проблема комплексного вирішення завдань фізичного виховання школярів за допомогою міжпредметних зв'язків.

Завданням роботи є дослідження ступеня реалізації та особливостей застосування міжпредметних зв'язків у процесі формування знань і навчання техніки фізичних вправ школярів на сучасному етапі.

Результати дослідження та їх обговорення. Для вивчення рівня реалізації та особливостей застосування міжпредметних зв'язків у процесі формування знань і навчання техніки фізичних вправ школярів нами проведено анкетування вчителів фізичної культури. В анкетуванні взяли участь вчителі фізичної культури загальноосвітніх шкіл м. Херсона, м. Суми м. Львова і Львівської області. Опитування здійснювалося у вигляді закритого анонімного анкетування у письмовій формі з допомогою роздаткових анкет, які заповнювалися респондентами самостійно в аудиторії. У процесі анкетування загалом опитано 289 осіб.

Незважаючи на велику кількість досліджень, у педагогічній літературі немає конкретного і однозначного визначення міжпредметних зв'язків. Кожен автор намагається надати своє бачення суті терміну, тому загальноприйнятого визначення поки що не існує. У науково-педагогічній літературі на даний момент зустрічається понад сорок визначень категорії "міжпредметні зв'язки", що призводить до різного і не завжди правильного розуміння терміну, а отже спотворює уявлення про види, форми, типи і функції між предметних зв'язків [8].

Результати проведеного нами анкетування засвідчують, що значна частина вчителів фізичної культури неправильно розуміє суть категорії "міжпредметні зв'язки". Так 30 % респондентів вважає, що вказана дефініція може бути витлумачена лише як зв'язки між шкільними предметами. Сукупністю предметів одного циклу чи спрямування вважають "міжпредметні зв'язки" 7 % опитаних, а 2 % вчителів визнають, що узагалі не знають суті цієї категорії.

Основними складовими стійкого й глибокого інтересу до будь-якої діяльності є знання, якими володіє людина у певній галузі, практична діяльність у цій галузі та емоційне задоволення, що відчуває особа у зв'язку з цими знаннями і діяльністю [11]. Отже теоретичні знання з фізичної культури є однією із дієвих передумов формування стійкого інтересу до занять фізичними вправами, а відтак – комплексного вирішення завдань фізичного виховання школярів. Значущість теоретичної підготовки у фізичному вихованні усвідомлює переважна більшість опитаних вчителів фізичної культури. Важливою складовою процесу фізичного виховання теоретичну підготовку вважають 76 % анкетованих. Водночас, 14 % опитаних вчителів фізичної культури відводять теоретичній підготовці учнів незначну роль. Таке співвідношення респондентів за ставленням до теоретичної підготовки вказує на необхідність розгортання у вказаному середовищі цілеспрямованої роботи щодо посилення розуміння вчителями ролі знань у комплексному вирішенні завдань фізичного виховання школярів.

Прикладний аспект проблеми теоретичної підготовки у процесі фізичного виховання характеризує відповідь на запитання анкети – «Чи формуєте Ви знання учнів у процесі фізичного виховання?». Опитування показало, що лише 70 % респондентів дало ствердну відповідь. Взагалі не формують теоретичні знання учнів 19 % опитаних вчителів фізичної культури, а 11 % – роблять це лише інколи.

Фахівцями встановлено, що ефективність методики формування знань є вищою, якщо при цьому дотримуватися певних правил. Одним із найважливіших є теза про те, що учні краще засвоюють теоретичний матеріал програми, якщо при цьому використовувати знання з математики, фізики, біології тощо. Для цього вчителю фізичної культури необхідно у повній мірі реалізовувати міжпредметні зв'язки [7].

Як показують результати проведеного нами анкетування, теоретична підготовка у процесі фізичного виховання дуже часто відбувається без опори на уже засвоєний матеріал інших шкільних предметів і не має системного характеру. Лише 51 % опитаних вчителів фізичної культури під час формування знань учнів застосовують знання з інших предметів із зазначеної проблематики, а 28 % респондентів не роблять цього узагалі (рис. 1).

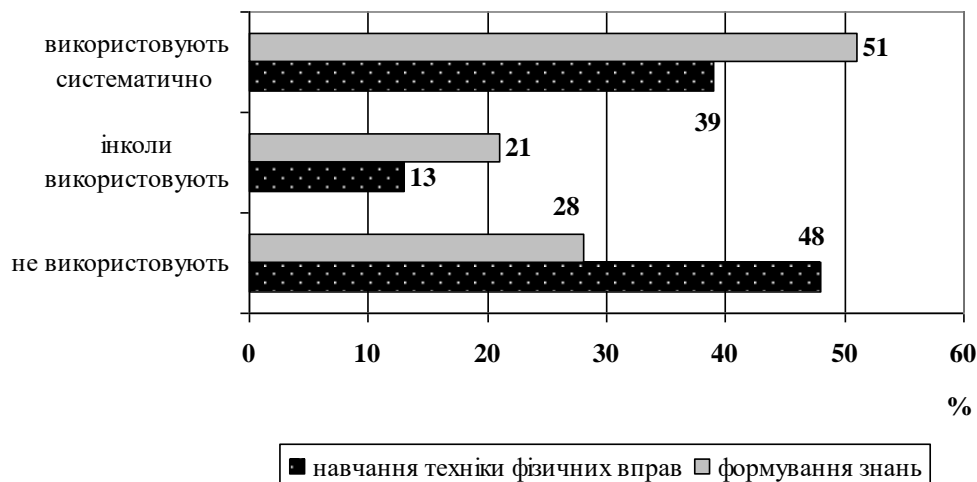

Рис. 1. Співвідношення вчителів фізичної культури щодо застосування міжпредметних зв'язків у процесі вирішення завдань фізичного виховання

Дещо іншою є частота застосування міжпредметних зв'язків у процесі навчання техніки фізичної вправи. Так 48 % опитаних нами вчителів фізичної культури під час формування рухових умінь і навичок знання з інших предметів не використовують узагалі, а 13 % респондентів роблять це лише інколи. Саме тут, на нашу думку, і криється причина низького рівня засвоєння техніки фізичної вправи, а відтак – відсутності інтересу до занять фізичними вправами серед значної кількості учнів сучасної школи. Тому одним із дієвих механізмів у формуванні стійкого інтересу підростаючого покоління до систематичних занять спортом вважаємо раціональне і ефективне застосування міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання школярів.

Засвоєння людиною у процесі спеціального навчання системи раціональних способів керування своїми рухами, необхідного в житті фонду рухових умінь, навичок і пов'язаних з ними знань складає суть фізичної освіти. Ця сторона фізичного виховання має першорядне значення для раціонального використання людиною своїх рухових можливостей у життєдіяльності [10]. Фізична освіта спрямована передусім на отримання знань і вмінь, у той час як кожна дисципліна має зробити свій внесок у становлення гармонійної цілісної особистості, якій знання потрібні для ефективного виконання майбутньої діяльності [9]. В цьому контексті важливого значення набуває проблема повноцінного внеску шкільних навчальних предметів у формування фізичної освіти школяра. У результаті проведеного анкетування нами з'ясовано знання з яких шкільних предметів у фізичному вихованні школярів застосовуються найчастіше (рис. 2). Як показують результати анкетування, у фізичному вихованні найбільше використовуються міжпредметні зв'язки з біологією, що виглядає цілком закономірно. Адже саме закономірності біології лежать в основі формування знань, умінь і навичок з фізичної культури. Не викликає сумніву також частота застосування знань із предмету «Основи здоров'я». Разом з тим, нам видається недостатнім застосування міжпредметних зв'язків з фізикою, оскільки саме закономірності і закони цієї науки визначають особливості рухової дії.

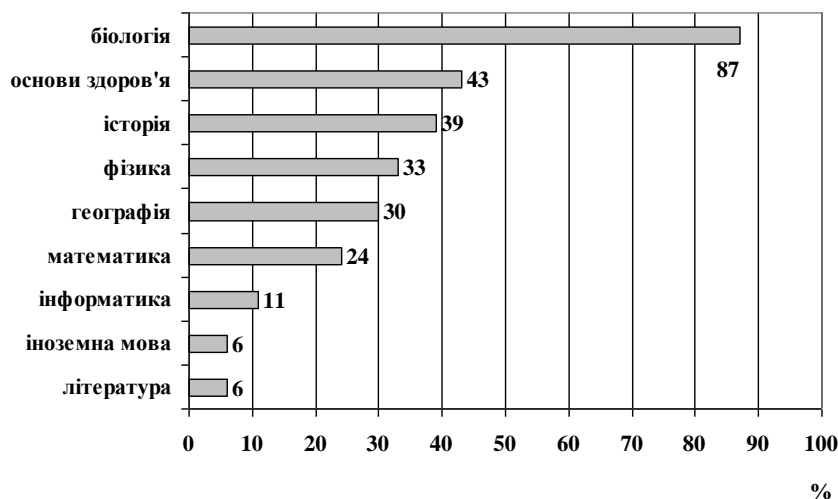

Рис. 2. Частота застосування міжпредметних зв'язків зі шкільними предметами у фізичному вихованні школярів

Реалізація міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні передбачає узгодженість у часі вивчення навчальних тем та обґрунтовану послідовність у формуванні понять. Цього не можна досягти без обізнаності вчителів фізичної культури зі змістом програм шкільних предметів, з якими здійснюються міжпредметні зв'язки. Як показали результати анкетування, відмінно і добре знають зміст вказаних програм 9 % та 38 % опитаних відповідно. Посередніми свої знання змісту програм шкільних предметів, з якими можлива реалізація між предметних зв'язків у фізичному вихованні, вважає 46 % вчителів фізичної культури, а 7 % респондентів не знають цього узагалі.

Однією із ключових умов реалізації міжпредметних зв'язків у фізичному є належний рівень знань змісту інших предметів учителями фізичної культури. У результаті анкетування нами встановлено, що достатнім і високим рівень своїх знань із інших шкільних предметів вважає лише половина опитаних вчителів (рис. 3). Саме ці категорії вчителів спроможні ефективно застосовувати міжпредметні зв'язки у фізичному школярів.

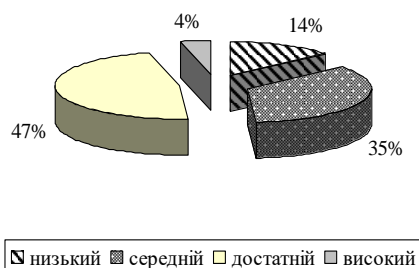

Рис. 3. Оцінка вчителями рівня своїх знань з інших предметів, необхідних для реалізації міжпредметних зв'язків

Ще одним аспектом проблеми міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні є володіння вчителями фізичної культури ефективними методиками їх реалізації. Переважна більшість опитаних – 67 % вказали на необхідність вивчення у процесі підготовки вчителя фізичної культури окремого спецкурсу «Методика застосування міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні школярів».

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, нами здійснено аналіз основних проблем застосування міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання школярів на сучасному етапі. Результати проведеного анкетування засвідчують, що значна частина вчителів фізичної культури неправильно розуміє суть категорії «міжпредметні зв'язки». У процесі формування знань учнів з фізичної культури міжпредметні зв'язки використовує 51 % опитаних вчителів фізичної культури, а під час навчання техніки фізичних вправ – лише 39 % респондентів. Встановлено, що у фізичному вихованні учнів міжпредметні зв'язки найчастіше застосовуються із такими шкільними предметами: біологія, основи здоров'я, історія, фізика. Для реалізації міжпредметних зв'язків достатнім і високим рівень своїх знань із інших шкільних предметів вважає лише половина опитаних вчителів.

Виявлено необхідність в науково обґрунтованих методиках реалізації міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні школярів. Також встановлено відсутність наукових розробок з проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації вказаних методик.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці програми впровадження міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання школярів.

Література

1. Демінська Л. О. Міжпредметні зв'язки у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. О. Демінська. – Луганськ, 2004. – 22 с.
2. Концепція НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczija.html>
3. Кругляк О. Я. Підготовка майбутніх вчителів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. Я. Кругляк. – Тернопіль, 2005. – 22 с.
4. Міщенко О. В. Реалізація міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02 «Фізичне виховання різних груп населення» / О. В. Міщенко. – Львів, 2002. – 16 с.
5. Чопик Р. В. Теоретико-методичні засади формування інтересу дітей до занять баскетболом / Р. В. Чопик, В. М. Максим'як // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка [Текст]. Т. IV. Вип. 98. / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка; гол. ред. Носко М. О. – Чернігів : ЧНПУ, 2012. – С. 220-223.
6. Чопик Р. В. Міжпредметні зв'язки у фізичному вихованні школярів / Р. В. Чопик // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт /» 36. Наукових праць / За ред. Г. М. Арзютова. – К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2015. – Випуск 5 К (61)15. – С. 267 – 270.
7. Dobryden A. Metodologichni aspekty navchannja ruhovyh diy uchniv serejdnjogo shkilnogo viku / Alla Dobryden // Psihologo-pedagogichni problem silskoi shkoly. Vypusk 45, 2013 – S. 50-54.
8. Furdui J. Stanovlennja i rozvytok migpredmetnyh zvjazkiv u pedagogichniy nauci i praktyci / J. Furdui // Naukovi zapysky. Serija : Pedagogichni nauky – 2014. – Vyp. 134. – S. 235-238. – Regym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2014_134_61
9. Krugljak O. Teorija i metodyka fizychnogo vyhovannja – osnovna profiljujucha dyscyplina u pedagogichnyh uchylyshah i koledgah / Oleg Krugljak // Aktualni problemy i metodyky fizychnogo vyhovannja / uporjad. O. M. Vaceba, U. V. Petryshyn, E. N. Prystupa, I. R. Bodnar. — Lviv: Ukrainski tehnologii, 2005. – S. 162-180.
10. Shyjan B. M. Teorija i metodyka fizychnogo vyhovannja shkoljariv. Chastyna 1/ Shyjan B. M. – Ternopil: Navchalna knyga – Bogdan, 2007. – 272 s.
11. Vedmedenko B. Interes do zanjat sportom jak element aktyvizacii trenuvalnogo procesu sportsmen-pochatkivcja / Borys Vedmedenko, Vitaliy Marchuk // Teorija i metodyka fizychnogo vyhovannja i sportu. – 2002. – № 2-3. – S. 107-109.

УДК371.217: 37.037

*Шутка Г.І., Черношапка М.О., Котов С.М., Мотас С.І.
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів*

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ШКОЛЯРІВ У ТАБОРАХ ОЗДОРОВЛЕННЯ ТА ВІДПОЧИНКУ

Анотація. У роботі розкрито особливості виникнення та тенденції розвитку у різних країнах таборів оздоровлення та відпочинку як соціально-педагогічного феномена. Проаналізовано проблеми організації фізичної підготовки та рухової активності школярів у таборах оздоровлення та відпочинку.

Ключові слова: соціально-педагогічні передумови, табір оздоровлення та відпочинку, фізична підготовка, школярі.